

บทคัดย่อ

สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศของยุคปัจจุบันที่ทุกฝ่ายมองเห็นศักยภาพและมุ่งหวังที่จะนำอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้เพื่อเป้าหมายการพัฒนาประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2546 องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 6,965 แห่ง ได้รับอุปกรณ์และอยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตำบล อย่างไรก็ตามผู้ใช้ในวັตรกรรมยังไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อรับอุปกรณ์ การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาบริบทชุมชนด้านที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตตำบล (2) ศึกษารูปแบบของกระบวนการกระตุ้นความตระหนักรู้ ความเข้าใจ ของชุมชนเรื่องอินเทอร์เน็ตตำบล (3) พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมอินเทอร์เน็ตตำบลสำหรับชุมชน (4) ศึกษาลักษณะการบริหารจัดการอินเทอร์เน็ตตำบลของชุมชน และ (5) เสนอแนะแนวทางการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลสำหรับภาครัฐและชุมชน โดยศึกษาตำบลในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์จำนวน 4 แห่ง ใช้กระบวนการวิจัยทั้งแบบปริมาณและคุณภาพอันได้แก่การปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีระยะเวลาการวิจัยตั้งแต่ พฤศจิกายน 2545 - กรกฎาคม 2547

จากบริบทชุมชนทั้ง 4 แห่งพบว่าสมาชิกชุมชนมีลักษณะหลายด้านที่เป็นอุปสรรคต่อการยอมรับนวัตกรรมได้โดยเร็ว อินเทอร์เน็ตตำบลเป็นนวัตกรรมที่มีความซับซ้อน มีราคาสูงในสายตาของชุมชน พร้อมกันนั้นชุมชนไม่มีสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต ดังนั้นในการวิจัยระยะที่สองจึงต้องกระตุ้นความตระหนักรู้ของชุมชนเรื่องโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลโดยใช้กระบวนการสื่อสารหลากหลายและเสริมอิทธิพลของการสื่อสารระหว่างกัน การนำเสนอโครงการในเวทีตำบล การทดลองใช้อินเทอร์เน็ตตำบล การอบรมสมาชิกชุมชนเรื่องคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเบื้องต้น และการศึกษาดูงานในชุมชนอื่น โดยในการวิจัยระยะที่สองนี้ทำให้ทราบความสามารถในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตตำบลเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการใช้สื่อใหม่ของชุมชนชนบท การยอมรับนวัตกรรมอินเทอร์เน็ตตำบลของผู้บริหารอบต.จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องเกิดก่อน และส่งผลต่อการยอมรับอย่างแพร่หลายในระดับสมาชิกชุมชนในภายหลัง การบริหารและจัดการสื่ออินเทอร์เน็ตตำบลเป็นสิ่งซับซ้อนสำหรับอบต.และชุมชนเนื่องจากการประยุกต์ใช้และการบริหารจัดการสื่อเป็นนวัตกรรมทางความคิดของประชาชนในพื้นที่วิจัยอีกด้วย ในระยะสุดท้ายของการวิจัยจึงมีอบต.เพียงแห่งเดียวที่สมัครใจร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยอบต.แห่งนี้มีลักษณะเฉพาะคือปลัดอบต.มีภาวะผู้นำสูง ไม่มีแนวโน้มย้ายที่ปฏิบัติงาน ปลัดอบต.และสมาชิกกรรมการบริหารอบต.มีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน สภาพอบต.มีเสถียรภาพและความสามัคคี ที่ทำการอบต.ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน และปัจจัยสุดท้ายคือพื้นที่นั้นไม่มีอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ให้บริการโดยสะดวก

การวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการใช้อินเทอร์เน็ตตำบลในชุมชนครั้งนี้มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการศึกษาอื่น ๆ เนื่องจากการวิจัยมีสถานการณ์บังคับคืออินเทอร์เน็ตตำบลมีเพียงชุดเดียวและถูกจัดวางในอบต.โดยไม่มีเปิดให้อบต.หรือสมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจรับนวัตกรรม ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลในอนาคตจึงเป็นข้อเสนอแนะที่เหมาะสมกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกิดจากการริเริ่มของภาครัฐ

ABSTRACT

Internet is viewed by many parties as an information and communication technology for national development. Since 2002, 6,965 Tambol Administration Organizations (TAO) throughout Thailand were installed with a set of computer, scanner, printer modem, and internet connection under the project called 'Internet Tambol'. However, innovation users have not been properly prepared. This research then aims to (1) Examine communities' characters effecting Internet Tambol adoption and usage. (2) Strategically try and determine process to create realization in Internet Tambol among community members. (3) Develop computer and Internet training session for community members (4) Study community's usage and management of the Internet and (5) Propose recommendations for future use of the Internet Tambol project. This study has been undergone in 4 Tambols in Surin province from November 2002 to July 2004. Research methods covered both quantitative and qualitative approaches. Major parts of this research used PAR (Participatory Action Research). TAO staffs, community members, and researchers mutually directed research activities.

4 communities' contexts revealed that community's members characteristics hindered an adoption of Internet Tambol. Based on users' perception, Internet Tambol itself was complexity in use and require high cost for first time set up. In addition, people in local communities rarely had situation and environment which encourage Internet use. As a result, in second stage of research methodology researchers applied various communication approaches to promote Internet Tambol awareness that were project presentation, group trial, computer and internet training sessions, field trip to communities with ICT management experiences. During the second research stage, researchers found that accessibility to Internet Tambol was also a necessary factor effecting use of this innovation among rural people. Prior adoption of Internet Tambol in TAO administrators allowed second level adoption in community's members.

Moreover, Internet Tambol introduced new culture, way of thought, and management to TAO staff and other users. In third research stage, there was merely one TAO out of four which remained participating. This TAO has its unique characteristics as followings; TAO secretary shows his strong leadership, permanent staff did not show intention to transfer to other TAOs, TAO staffs are united, TAO's development policy is centered around improving both human capacity and infrastructure, and internet cafés are not prevalent in that Tambol.

This research is unique in its condition as researcher started participatory action research from a government obligation in distributing the Internet to local community. Only one set of equipment was placed and innovation adoption process was made at ministry level. Recommendations suggested in this research are consequently appropriate with community internet center initiated by government.